

Sygn. akt III AUa 12/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk (spr.)
Sędziowie:	Jolanta Hawryszko Urszula Iwanowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 22 maja 2020 r. w S.

sprawy A. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przywrócenie prawa do renty rodzinnej

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim

z dnia 12 listopada 2019 r., sygn. akt VI U 878/19

oddala apelację.

Urszula Iwanowska	Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk	Jolanta Hawryszko
-------------------	----------------------------------	-------------------

Sygn. akt III AUa 12/20

UZASADNIENIE

Decyzją z 13.08.2019 roku, znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił A. B. prawa do renty rodzinnej na dalszy okres.

Ubezpieczona A. B. odwołała się od tej decyzji. Wniosła o jej zmianę i przyznanie prawa do renty rodzinnej. Podała, że w dniu 15.07.2019 roku wniosła o przedłużenie prawa do renty, zaś ZUS odmówił jej tego prawa wskazując, że (...) roku ukończyła ona 25 rok życia. Podała ponadto, że jej uczelnia dokonuje wpisów dopiero po sesji poprawkowej (od 2 do 15 września). Semestr letni na uczelni trwa do 30 września, a więc studentką III roku ubezpieczona stanie się dopiero od 1.10.2019 roku. Podała, że został jej do ukończenia ostatni rok studiów, a otrzymywanie renty rodzinnej jest

bardzo ważne bowiem pozwoli jej ukończyć studia. Studiuje w trybie dziennym, a III rok studiów jest bardzo trudny. Renta jest jej jedynym źródłem utrzymania.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Podał, że wnioskodawczyni ukończyła 25 rok życia nie będąc na ostatnim, lecz na drugim roku studiów.

Wyrokiem z 12 listopada 2019 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

A. B. urodziła się (...). W dniu 1.10.2017 roku rozpoczęła studia na Wydziale (...) (studia stacjonarne pierwszego stopnia na kierunku (...)) w (...) z P. w G.

W dniu 3.01.2018 roku zmarł ojciec ubezpieczonej. W dniu 15.01.2018 roku skarżąca złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym ojcu. W dniu 22.01.2018 roku zawarła umowę najmu lokalu mieszkalnego położonego w G. przy ul. (...). W dniu 13.02.2019 roku Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w G. przy ul. (...) wyraził zgodę na rozłożenie na raty zadłużenia mieszkania położonego w G. przy ul. (...), którego wysokość wyniosła 6 164,14 zł, na 60 rat miesięcznych.

Decyzją z 30.01.2018 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonej rentę rodzinną po zmarłym ojcu od dnia 3.01.2018 roku do dnia 31.08.2019 roku. Dnia 15.07.2019 roku A. B. złożyła wniosek o przedłużenie prawa do renty rodzinnej. Do wniosku dołączyła zaświadczenie z 15.07.2019 roku, z którego wynikało, że jest studentką II roku studiów, a studia trwają 3 lata. Dnia (...) roku ubezpieczona ukończyła 25 lat.

Decyzją z 13.08.2019 roku ZUS wstrzymał od 1.09.2019 roku wypłatę renty rodzinnej dla ubezpieczonej. Kolejną decyzją z 13.08.2019 roku organ rentowy odmówił ubezpieczonej dalszej wypłaty renty rodzinnej. Ubezpieczona odwołała się od decyzji odmawiającej jej prawa do dalszej wypłaty renty rodzinnej. W okresie od 2 do 15 września 2019 roku trwała sesja poprawkowa na Wydziale (...) w (...) z P. w G. W zaświadczeniu z dnia 27.09.2019 roku wydanym przez (...) z P. w G. wskazano, że ubezpieczona nadal jest studentką II roku studiów. W dniu 2.10.2019 roku uczelnia ubezpieczonej wydała zaświadczenie, w którym wskazała, że A. B. jest studentką III (ostatniego) roku studiów, warunkowo zaliczając 4 semestr studiów (warunek krótkoterminowy do 6.03.2020 roku).

Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione podnosząc, że zgodnie z art. 68 ustawy z dnia 17.12.1998 roku o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 1270; dalej jako ustawa):

1. Dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

1) do ukończenia 16 lat;

2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo

3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

2. Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że zasadniczym celem renty rodzinnej jest dostarczanie osobom wymienionym w art. 68 ustawy środków utrzymania w czasie, gdy w związku z kształceniem nie wykonują pracy dającej źródło utrzymania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.07.2006 roku, III UK 49/06, Legalis). Ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego daną uczelnię, który określa organizację i tok studiów, a w ich ramach - określenie liczby lat i semestrów studiów oraz dat ich rozpoczęcia i

zakończenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20.03.2018 roku, I UK 219/17, Legalis). Do przedłużenia prawa do renty rodzinnej niezbędne jest, aby w dniu osiągnięcia 25 lat życia dziecko już było na ostatnim roku studiów wyższych, nie zaś by miało osiągnąć taki status w choćby niedalekiej przyszłości, z zastrzeżeniem, że na ostatnim roku studiuje student, który zdał wszystkie egzaminy i uzyskał wszystkie zaliczenia wymagane na przedostatnim roku studiów. Ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy następuje przy uwzględnieniu wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego daną uczelnię (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3.03.2016 roku, II UK 82/15, Legalis). Przepis art. 62 ust. 2 ustawy powinien być wykładany zgodnie z jego jasnym i niebudzącym wątpliwości brzmieniem, które zaakceptował Sąd Najwyższy, wskazując w wyroku z dnia 11.04.1996 roku (II UR 4/96, OSNAPIUS 1996 nr 20, poz. 311), że zasadniczym celem prawa do renty rodzinnej dla dzieci jest dostarczanie im środków utrzymania w czasie, gdy w związku z kształceniem nie wykonują pracy dającej źródło utrzymania. Ten cel zwykle zostaje osiągnięty przed ukończeniem 25 roku życia i zasadą jest ustanie wówczas prawa do renty rodzinnej, chociażby uprawniony nie osiągnął jeszcze zasadniczego celu kształcenia. Jedyne wyjątki dotyczą nauki w szkole wyższej, uwzględniony w omawianym przepisie, który dopuszcza przedłużenie wypłaty renty rodzinnej wtedy, gdy uprawniony osiągnął tę granicę wieku będąc na ostatnim roku studiów. Ustawa emerytalna określa okres ochronny do 25 roku życia, po osiągnięciu którego, dalsze doskonalenie umiejętności zawodowych nie korzysta z ochrony udzielanej świadczeniem ubezpieczeniowym. Możliwość przedłużenia okresu wypłaty renty rodzinnej powyżej 25 roku życia istnieje tylko do zakończenia ostatniego roku studiów, na którym uprawniony ukończył ten wiek (por. wyrok Sąd Najwyższego z dnia 6.09.2012 roku, II UK 37/12, OSNP 2013 nr 15-16, poz. 186). Możliwość dalszego pobierania renty rodzinnej po osiągnięciu 25 lat życia przez dziecko zdolne do pracy stanowi dodatkowe, wyjątkowe uprawnienie nadane przez ustawę. Ze wskazanych powodów, dokonując wykładni art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, Sąd Najwyższy, kierując się przede wszystkim brzmieniem tego przepisu, określił przesłanki warunkujące przedłużenie uprawnień do renty rodzinnej jako osiągnięcie 25 lat życia w czasie ostatniego roku studiów w szkole wyższej. Między przesłankami istnieje związek czasowy wiążący pozostawanie studentem ostatniego roku studiów w szkole wyższej z dniem osiągnięcia 25 lat życia, nie zaś z rokiem kalendarzowym, w którym ten dzień nastąpił. W związku z tym, do przedłużenia prawa do renty rodzinnej niezbędne jest, aby w dniu osiągnięcia 25 lat życia dziecko już było na ostatnim roku studiów wyższych, nie zaś by miało osiągnąć taki status w choćby niedalekiej przyszłości, z zastrzeżeniem, że na ostatnim roku studiuje student, który zdał wszystkie egzaminy i uzyskał wszystkie zaliczenia wymagane na przedostatnim roku studiów (tak również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 15/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 295).

Dalej Sąd pierwszej instancji wskazał, że w wyrokach z dnia 3.03.2011 roku (II UK 303/10) i z dnia 6.09.2012 roku (II UK 37/12), Sąd Najwyższy dokonał porównania tak ustalonego brzmienia normy wynikającej z art. 68 ust. 2 ustawy z konstytucyjną zasadą równości, nie dopatrując się jej naruszenia i stwierdzając, że przesłanka urodzenia się w różnych okresach roku kalendarzowego jest często istotą ustalania praw z ubezpieczenia społecznego, wiążącą nabycie prawa od chwili spełnienia warunków ustawowych i nie może być kwalifikowana jako przesłanka dyskryminująca.

Sąd Okręgowy ocenił, że chwila wystąpienia wskazanych przesłanek w niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości. Poza sporem jest, że ubezpieczona ukończyła 25 rok życia w dniu (...) roku a jak wynika z materiału dowodowego, w tym dniu nie była jeszcze studentką ostatniego roku studiów. Dopiero z dniem 1.10.2019 roku rozpoczęła naukę na ostatnim roku studiów (w dniu 2.10.2019 roku uczelnia skarżącej potwierdziła, że jest ona studentką 3 -ostatniego roku studiów i to warunkowo). Na dzień wydania spornej decyzji (13.08.2019 roku) ubezpieczona miała już ukończony 25 rok życia, a nadal była studentką przedostatniego roku studiów. Co więcej, ubezpieczona została wpisana warunkowo na ostatni rok studiów, co oznacza, że nie zaliczyła wszystkich przedmiotów z 2 roku studiów. Przesłanką przedłużenia prawa do renty rodzinnej jest to aby w dniu osiągnięcia 25 roku życia dziecko było na ostatnim roku studiów, a także aby zdało wszystkie egzaminy i uzyskało wszystkie zaliczenia wymagane na przedostatnim roku studiów. Ubezpieczona tej przesłanki również nie spełniła. Okoliczność, że ubezpieczona ma do spłacenia zaległości po zmarłym ojcu (i ich wysokość) są, w ocenie Sądu pierwszej instancji, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Istotne jest jedynie to czy ubezpieczona spełniała warunki określone w art. 68 ust. 2 ustawy.

Skoro zatem ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż skarżąca w dniu ukończenia 25 roku życia (...) roku) nadal pozostawała studentką 2 roku studiów, Sąd Okręgowy uznał, iż nie spełniła wszystkich warunków do przedłużenia prawa do renty rodzinnej określonych w art. 68 ust. 2 ustawy.

Ustalając stan faktyczny w sprawie Sąd wziął pod uwagę dokumenty zgromadzone w aktach organu rentowego i aktach sprawy, których wiarygodności strony nie kwestionowały. Wiarygodność dokumentów nie budzi także wątpliwości Sądu, wobec czego zostały one uznane za wiarygodne w całości.

W wywiezionej od powyższego wyroku apelacji ubezpieczona zarzuciła naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że osobie, która ukończyła 25 lat życia w okresie wakacji studenckich po ukończeniu zajęć na przedostatnim roku studiów, a przed rozpoczęciem zajęć na ostatnim roku studiów nie przysługuje prawo do renty rodzinnej, w sytuacji gdy z dekodowanej z przepisu normy jednoznacznie wynika, że osobie, która ukończyła 25 lat życia w okresie wakacji studenckich po ukończeniu zajęć na przedostatnim roku studiów, a przed rozpoczęciem zajęć na ostatnim roku studiów, przysługuje prawo do renty rodzinnej, nawet w sytuacji, gdy osoba ta uzyskiwała wpis warunkowy na ostatni rok studiów.

Mając na uwadze powyższe apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przywrócenie odwołującej prawa do renty rodzinnej od dnia 1 września 2019 roku do dnia zakończenia przez odwołującą ostatniego roku studiów, a także zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów postępowania. Ewentualnie apelująca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, pozostawiając temu sądowi do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Apelująca domagała się także zasądzenia od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu apelacji ubezpieczona wskazała, że prawo do przedłużenia renty rodzinnej w stosunku do osoby, która kończy 25 rok życia w trakcie studiów dotyczy sytuacji, gdy ubezpieczonemu pozostaje bardzo niewiele czasu do ukończenia nauki i jest to uzasadnione z przyczyn społecznych. Ubezpieczona jest sierotą, sama zapewnia sobie środki utrzymania i finansuje studia. Fakt ukończenia 25 roku życia podczas wakacji studenckich jest niezależny od odwołującej. Zdaniem ubezpieczonej, analiza orzecznictwa Sądu Najwyższego uzasadnia pogląd, że do zagadnienia ukończenia 25 roku życia podczas wakacji studenckich, należy podchodzić liberalnie oraz odwoływać się przede wszystkim do celowości funkcji tej regulacji. Sam wpis na kolejny rok studiów ma charakter techniczny, porządkujący i ułatwiający prowadzenie statystyki związanej z procesem nauczania w szkole wyższej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej okazała się bezzasadna.

Na wstępie, uwzględniając treść art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c., wskazać należy, że Sąd Apelacyjny dokonując własnej oceny przedstawionego pod osąd materiału procesowego stwierdził, że Sąd pierwszej instancji w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne (zawarte w wyodrębnionej redakcyjnie części uzasadnienia zaskarżonego wyroku) nie są wadliwe i znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Sąd odwoławczy ustalenia Sądu Okręgowego czyni częścią uzasadnienia własnego wyroku, nie znajdując potrzeby ponownego ich szczegółowego przytaczania.

W niniejszej sprawie sąd odwoławczy skorzystał z możliwości rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym nie znajdując przesłanek do skierowania sprawy na rozprawę (art. 374 k.p.c.).

Formułowana przez skarżącą wątpliwość niejednokrotnie stanowiła przedmiot wypowiedzi Sądu Najwyższego, w którego orzecznictwie przyjmuje się, że ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego daną uczelnię, który określa organizację i tok studiów, a w ich ramach - określenie liczby lat i semestrów studiów oraz dat ich rozpoczęcia i zakończenia (por. wyroki z dnia 28 października 2003 r., II UK 138/03, OSNP 2004 Nr 15, poz. 271; z dnia 19 kwietnia 2006 r., II UK 134/05, LEX

nr 1001297; z dnia 20 kwietnia 2006 r., I UK 265/05, LEX nr 189128; z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 15/07, OSNP 2008 nr 19- 20, poz. 295 z glosą A. Wypych-Żywieckiej, OSP 2009 Nr 3, poz. 27; z dnia 13 maja 2014 r., I UK 414/13, OSNP 2015 Nr 8, poz. 115; z dnia 26 marca 2015 r., II UK 138/14, LEX nr 1666020; z dnia 3 marca 2016 r., II UK 82/15, LEX nr 2019547; z dnia 21 września 2017 r., I UK 369/16, niepublikowany i powołane w nich orzecznictwo).

Zgodnie z treścią art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów. W niniejszej sprawie ubezpieczona powyższego warunku nie wypełniła, skoro osiągnęła 25 lat życia w trakcie wakacji studenckich. Co więcej, w dniu ukończenia 25 lat ubezpieczona nie miała zdanych wszystkich egzaminów. A. B. wpis na 3 rok studiów uzyskała dopiero 2 października 2019 r. Co więcej, był to wpis warunkowy, co oznacza, że ubezpieczona nie zdała wszystkich egzaminów, do których przystępowała po drugim roku studiów.

Warto podkreślić, że według reguł normatywnych określonych w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, zasadą jest, iż renta rodzinna przysługuje uczącym się dzieciom nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia, a bez względu na wiek tylko uprawnionym dzieciom, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2 (tj. do ukończenia 16 lat lub do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia - art. 68 ust. 1 pkt 3). Z takich zasad wynika, że bez względu na rodzaj szkoły, do której uczęszcza uprawnione dziecko, ukończenie 25 lat życia prowadzi do ustania prawa do renty rodzinnej, chociażby do osiągnięcia tego wieku nie zakończył się proces zdobywania wykształcenia. Ustawodawca przyjmuje, że z ukończeniem tej granicy wiekowej prawo do renty rodzinnej ustaje bez względu na okres, jaki pozostał do ukończenia nauki w szkole, jeżeli jest ona odbywana w szkole niebędącej szkołą wyższą. Natomiast – w odniesieniu do odbywania studiów w szkole wyższej – ustanowiony został jedyny wyjątek w art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, dopuszczający dalsze, ale maksymalne przedłużenie okresu pobierania renty rodzinnej przez dziecko, które osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, najwyżej do zakończenia tego ostatniego roku studiów. Ta szczególna (wyjątkowa) regulacja normatywna nie poddaje się wykładni rozszerzającej, także przez pryzmat zasad współżycia społecznego, które mogłyby wpływać na stosowanie lub wykładnię imperatywnych przepisów prawa ubezpieczeń społecznych jedynie wówczas, gdyby taka zależność wynikała z konkretnej regulacji tego prawa, co w rozpoznawanej sprawie nie ma miejsca.

Ponadto o sposobie określania ostatniego roku studiów wyższych nie decyduje wykładnia art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, ale odpowiednie postanowienia regulaminu studiów obowiązującego w konkretnej szkole wyższej, ponieważ prawa i obowiązki studenta związane z tokiem studiów określa regulamin studiów (art. 143 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, Dz. U. Nr 65, poz. 385 ze zm.). Taką interpretację potwierdza brzmienie § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 października 1991 r. w sprawie zasad, jakim powinny odpowiadać postanowienia regulaminu studiów uczelni państwowych niespełniających wymagań określonych w art. 12 ust. 1 i 2 ustawy o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 98, poz. 432), który do podstawowych materii regulaminowych zalicza określenie czasu trwania roku akademickiego. Prowadzi to do wniosku, że oznaczenie ostatniego roku studiów wyższych dla celów przedłużenia prawa do renty rodzinnej dziecku, które osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów, do zakończenia tego roku studiów (art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach) następuje w oparciu o postanowienia regulaminu studiów obowiązującego w konkretnej szkole wyższej (art. 143 ustawy o szkolnictwie wyższym).

Z przedłożonego przez ubezpieczoną regulaminu studiów wynika, że rok akademicki trwa od 1 października do 30 września następnego roku (§ 6 ust. 1). Rok akademicki obejmuje okres zajęć dydaktycznych, sesje egzaminacyjne, praktyki zawodowe, wakacje (§ 6 ust. 2).

Postanowienia regulaminu studiów obowiązującego na uczelni ubezpieczonej stanowią zatem wprost, że wakacje studenckie zaliczają się do roku akademickiego. Skoro zatem ubezpieczona 25. rok życia ukończyła podczas wakacji studenckich, które przypadły po drugim roku studiów, nie można było uznać, iż w momencie osiągnięcia tego wieku była studentką trzeciego roku. Wpis o przyjęciu na trzeci rok studiów ubezpieczona uzyskała dopiero w dniu 2 października 2019 r., a zatem już po ukończeniu 25 roku życia. Bez znaczenia pozostają wobec tego przedstawione

przez ubezpieczoną w uzasadnieniu apelacji rozważania odnośnie możliwości uznania jej za studentkę trzeciego roku, skoro uzyskała warunkowy wpis i mogła rozpocząć kolejny rok nauki.

Powyższe czyni apelację ubezpieczonej bezzasadną, co skutkowało jej oddaleniem na podstawie art. 385 k.p.c.

Urszula Iwanowska Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk Jolanta Hawryszko